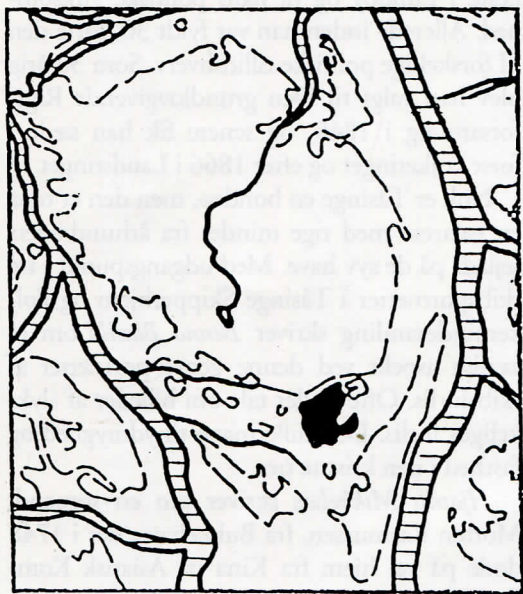

TÅSINGE – *bondeøen*

af Valdemar Jensen

Øens tilblivelse

I tidernes morgen, den såre svævende og usikre betegnelse for et tidspunkt, eksisterede hverken Danmark eller øen Tåsinge. Kun som et sted på den nordlige halvkugle, hvor istidernes gletchere afleverede sit indefrosne materiale og derved efterhånden dannede det landskab, vi kender i dag. Dertil bidrog også de floder, der dannedes ved isens afsmeltning, og de sørgede bl.a. for, at Tåsinge blev en ø for sig selv og ikke et vedhæng til den større ø Fyn.

En del af det sydlige Danmark i fastlandstiden.

Ved den sidste istids afslutning for 10.-15.000 år siden, i den periode, der kaldes fastlandstiden, var Tåsinge og hele landet i øvrigt stort set færdig fra naturens skaberhånd, men vandstanden var endnu så lav, at f.eks. Jylland var landfast med England og Sjælland med

Sverige, og det sydlige Danmark stort set ét sammenhængende landområde, bortset fra dybe render i bælteerne.

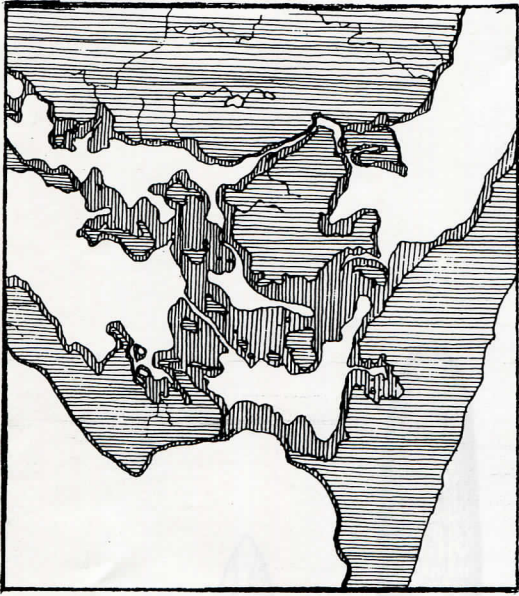
I den efterfølgende periode, atlantisk tid, steg verdenshavet så meget, at Tåsinge, i fællesskab med det der senere blev de andre sydfynske øer, blev adskilt fra højlandet Fyn. Det var smeltevandssfloden Svendborgsund, der gjorde dette muligt, men man skal helt frem mod vor tidsregnings begyndelse, før havet endelig lukkede sig om Tåsinge og dannede en selvstændig ø. Efterdønninger efter denne »skabelsesproces« er dog endnu ikke slut, for da isens enorme tryk aftog, begyndte jordskorpen så at sige at »vippe tilbage«, og derfor stiger havet endnu lidt i den sydvestlige del af landet.

Et interessant levn fra den tid, hvor de sydfynske farvande var tørt land og skovbevoksede, kan stadig iagttages i de lavvandede sunde mellem øerne. Her kan endnu findes store træstammer og egestubbe på steder, hvor bundforholdene har haft en bevarende effekt gennem de mange tusinde år.

Også de første mennesker, der slog sig ned på disse egne, har efterladt sig spor, der nu ligger under vand. Såvel i farvandet syd for Tåsinge som ved vestspidsen af Hjortø på ca. 1 m vand findes stensamlinger, der må tydes som rester af gravanlæg.

Tåsinges kystlinie er dog stadig »under arbejde« og forandrer sig langsomt. Adskillige lerkliner øen rundt nedbrydes til stadighed af regn og højvande og formindsker derved langsomt øens areal. Til gengæld er der andre steder sket en del tilsanding, så en vis balance er opnået.

Dertil kommer, at foruden naturen begyndte også mennesker at blande sig. I 1700-tallet

I atlantisk tid var de sydfynske øer endnu næsten et sammenhængende landområde.

blev bygget to dæmninger, der på hver sin side greb ind i naturens orden og forøgede øens areal. Den ene blev bygget fra Trønøret, den halvø, hvor Valdemar Slot blev opført, tværs over den lavvandede havbugt Søen over til »fastlandet«. Det gav lettere adgang til den øvrige ø og forøgelse af det dyrkede areal. Den anden dæmning opførtes 1765 tværs over havbugten Vornæs vejle, hvorved Vornæs skov, der næsten var en ø, nu blev lettere tilgængelig, og det gav tillige et forøget græsningsareal.

Istidernes gletchere skabte det geologiske grundlag og de ydre rammer for Tåsinge som for det øvrige land, men det var naturens fauna og flora, der, i takt med det vekslende klima, invaderede det jomfruelige land og i skiftende balance og harmoni skabte det nuværende Danmark. I hele processen synes øen Tåsinge at have nydt et vist privilegium. Den er fra naturens hånd udstyret med en slags platform, moræneknolden Bregninge bakke, og øen er ikke større, end at man fra dette udsigtspunkt kan følge dens kystlinie, overskue dens form og iagttage dens placering som et naturligt midtpunkt i det sydfynske øhav.

Den er på den anden side så stor, at samspillet mellem de forskellige landskabsformer rigtigt kommer til syne og gør den med sin uregelmæssige form til en sand perle af natur-skønhed.

At Tåsinge blev skabt som en selvstændig ø og dermed som en geografisk enhed, har haft afgørende betydning i utallige sammenhænge og har i høj grad sat sit præg på øens udvikling gennem hele dens særprægede historie.

De første tøsinger

Allerede i mellemistiderne, hvoraf der har været mindst tre, og hvor klimaet har været mildere end nu, har den tids mennesker sikkert forsøgt sig med fremstød mod nord. Det var dog først efter den sidste istid (senglaciatiden), da området var blevet bevokset med skov og anden vegetation og i øvrigt var færdigt fra naturens værksted, at der rigtig kom gang i indvandringen af mennesker fra sydligere himmelstrøg, hvor denne race først og fremmest havde udviklet sig.

Da disse mennesker hovedsagelig var jægere og samlere, der så at sige kom i hælene på deres byttedyr, førte de som regel en noget omstrejfende tilværelse. Nogle steder i landet slog de sig dog mere varigt ned, dannede egentlige bopladser og udviklede kulturer, der senere fik navn efter disse lokaliteter, f.eks. Bromme, Nr. Lyngby, Ertebølle. Disse kulturer har kunnet tidsfæstes og defineres så nøje, at disse stednavne er blevet en slags grundlag for datering af fund fra ældre stenalder overalt i landet. Selv om der ikke på Tåsinge er fundet egentlige bopladser fra den periode, så tyder mange enkeltfund på, at øen også den gang har været beboet og dens muligheder udnyttet.

Tegningerne (1/2 størrelse) viser sådanne fund, alle fra Tåsinge, der kun er dateret ved sammenligning med fund fra de kendte bopladser. (1) Spidsvåben af flint, kendt fra Kongemosekulturen. Fundet ved Bækkehavestrånd. (2). Kærneøkse, typisk for ældre sten-

1

2

3

4

5

alder. Fundet ved Bækkehave klint. (3) Trind-
økse af grønsten, tildannet ved prik-
hugning. Tilhører fortrinsvis Kongemose- og Ertebølle-
kulturen. Øksen er fundet ved stranden i Lun-
kebugten ud for Ormerenden. (4) Flint-
pilespid med skafttunge af såkaldt Bromme
type, fundet ved Bækkehave klint. (5) Tvær-
pil, tildannet af en flintflække. Almindelig i
bl.a. Ertebøllekulturen. Fundet ved Vornæs
vejle.

Bortset fra trindøkse, hvis materiale ikke
af sig selv dannede en skarp æg og derfor
menes at være slebet lidt ved æggen, gav man
sig ikke af med at slibe sine stenredskaber på
den tid, heller ikke på Tåsinge. Først i den
efterfølgende tid, yngre stenalder, blev slebne
flintøkser, der især blev anvendt til skov-
rydning, det mest karakteristiske redskab, og
overgangen fra uslebne til slebne økser har
man senere gjort til et ganske vist meget groft
skel mellem de to tidsaldr.

Det er i denne forbindelse ganske tanke-

vækkende, at mens det tog hundredtusinder af
år at komme fra de første spæde forsøg på at
lave sig simple redskaber af sten og til de
slebne flintøkser i yngre stenalder, så tog det
kun 4-5.000 år at komme derfra og frem til
nutidens avancerede teknik.

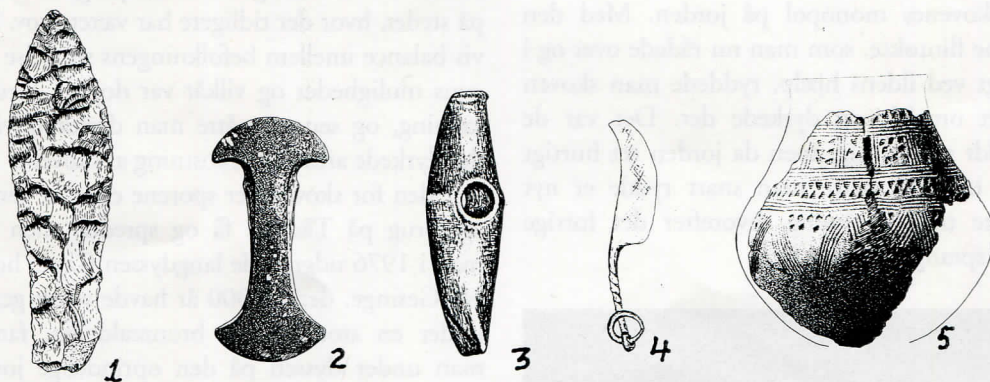

*Stenalderens bedst kendte og nyttigste redskab, den
tyndnakkede slebne flintøkse, også kaldt »skovøkse«,
da forsøg har vist, at den til træfældning er næsten lige
så effektiv som en moderne økse. Fundet i stort antal
overalt på øen.*

Fra bondestenalderen, neolitikum, der lige-
ledes er delt op i underperioder og -kulturer,
navngivet efter fund på de berømte bopladser,

er gjort næsten utallige fund af redskaber på Tåsinge, også på egentlige bopladser, for efterhånden blev øen mere varigt og talrigt beboet. Den nye livsstil, agerbrug og husdyrhold, gav livsmuligheder for langt flere mennesker.

Foruden med skovøksen kan Tåsinges sene-
ste oldtid bedst illustreres med følgende sjæl-
ne og bemærkelsesværdige fund, der samtidig
viser det høje praktiske og kunstneriske stade,
øens håndværk befandt sig på i de pågældende
tidsafsnit:

Den svære flintdolk (1), der er fra stenalde-
rens sidste periode, har stort fladehugget blad
samt groft tilhugget håndtag og kunne være et
farligt våben i en kraftig hånd. Dolken er fun-
det i Svendborgsund nær Tåsinges kyst.

De to næste eksempler kaldes begge strids-
økser og kunne være brugt som sådan, men
mere sandsynligt har det været prestigevåben
eller statussymboler, der skulle markere en
standsforstel, og som kun de øverste i sam-
fundet kunne have.

Den første (2), tegnet af Jens Bech, en flot
økse af stenarten porfyrt (fundet i 1989 på en
mark i Ny Gesinge), er nok øens bedste fund
fra tragtbægerkulturen. Den næste (3), der kal-
des en bådøkse og er fra enkeltgravskulturen,
er fundet på marken nær ved gården »Lille
Tåsinge«. Ragekniven (4) viser, at man nu har
passeret et meget vigtigt skel og straks har for-

stået at udnytte det nye metals gode egenska-
ber. Kniven er fundet ved udgravningen af en
såkaldt brandpletgrav fra førromersk jernalder
i Bjernemark, hvor den pågældende havde fået
sine helt personlige ejendele med sig på bålet.

Det sidste fund (5) viser fremragende potte-
magerkunst fra yngre germansk jernalder
(tegn. Jens Bech). Karret er fundet i 1947 i
Lundby og betegnes af arkæologer som meget
sjældent.

Disse fund og mange flere med dem giver
et lille indblik i, hvilke ting og sager de første
tøsingere omgav sig med i forhistorisk tid, men
siger kun lidt om deres samfund, daglige leve-
vis og vilkår i øvrigt.

Heller ikke hvad de kaldte sig selv og deres
ø, ved vi noget om. I de ældste skriftlige kil-
der, Valdemar d. 2.'s jordebog 1231, kaldes
øen Thosland, og dette navn menes oprinde-
ligt at have været Thorsland, efter guden
Thor. Imellem dette og det nuværende har
øen haft næsten utallige navne: Thosind, Taa-
sen, Taasindh, Taassing, Thasind, Toszing
m.fl., og da mange af disse navne leder tanken
hen på tosser, forstår man, hvorfor mange af
øens beboere kunne ønske at genoplive det
smukke navn Thorseng, der ligeledes havde en
vis udbredelse i det nittende århundrede,
stamhuset Thorseng f.eks.

Bondeøen

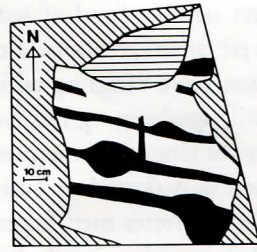
Da Tåsinge blev mere varigt beboet som optakt til bondestenalderen, var det som nævnt hovedsageligt agerbrug og kvægavl, suppleret med lidt fiskeri, der var tøsingernes eksistensgrundlag, og en bondeø har Tåsinge faktisk været indtil begyndelsen af dette århundrede. Da fik øen mere og mere karakter af forstad og opland, hvor kun et lille mindretal af befolkningen i nutiden er beskæftiget med landbrug.

I stenalderen måtte man dog først overvinde skovenes monopol på jorden. Med den slebne flintøkse, som man nu rådede over og i øvrigt ved ildens hjælp, ryddede man skoven på et område og dyrkede det. Det var de såkaldt svedjebrug, men da jorden ret hurtigt blev udpint, måtte man snart rydde et nyt stykke til opdyrkning, hvorefter det forrige atter sprang i skov og krat.

Rydningsbunke, en af mange i Vornæs skov.

Da Tåsinge er en afgrænset geografisk enhed med frugtbar jord, kan man forestille sig, at der i oldtiden ligefrem har været en cyklus, hvorefter øens forskellige områder skiftevis har været ager og skov. At mange oldtidslevn og tegn på tidligere beboelse og dyrkning, stenrydningsbunker f.eks., findes i nu-

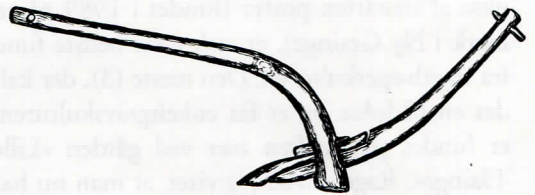

Spor af pløjning med ard under Capes høj.

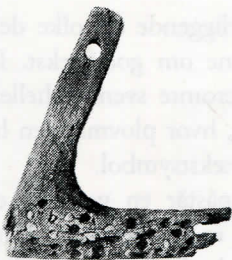
værende skovområder, tyder unægtelig i samme retning. Det gør også de mange stednavne med endelsen »haug«, der ses på gamle kort på steder, hvor der tidligere har været skov. En vis balance imellem befolkningens størrelse og øens muligheder og vilkår var dog en forudsætning, og senere måtte man derfor udvide det dyrkede areal på bekostning af skovene.

Uden for skovene er sporene efter de første agerbrug på Tåsinge få og spredte, men da man i 1976 udgravede langdyssen Capes høj i Ny Gesinge, der i 3.000 år havde været gemt under en stor høj fra bronzealderen, fandt man under dyssen på den oprindelige jordoverflades undergrund regelmæssige parallelle riller, frembragt af den tids plov, arden. Dette pløjeredskab, der i sin simpleste form bestod af en kroget gren trukket af en okse, afløste en gang i yngre stenalder de allerførste redskaber til behandling af agerjord, den simple gravestok eller hakke. Det var et stort fremskridt, at man nu kunne udnytte husdyrenes kræfter, men arden kunne heller ikke vende jorden, kun rode op i den, og det har man tilsyneladende affundet sig med i over 2.000 år.

På Tåsinge er ikke fundet noget, der kunne ligne en ard, men den primitive plov, der i 1884 blev fundet i Døstrup mose, må nok

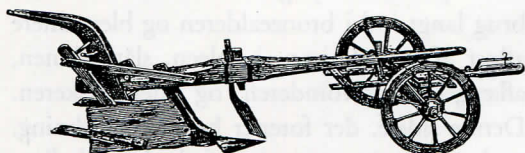

Bueard med udskifteligt skær (Døstrup type).

Tømmerby-ploven set fra »landsiden«.

siges at være typisk for den lange periode. Først så sent som i førromersk jernalder, ca. 500 f. Kr., fandt man ud af, at det dyrkningsmæssigt ville være en stor fordel at vende jorden, og et fund fra Tømmerby mose fra den tid viser en plovdel, hvorpå der har siddet en slags muldfjæl, selv om denne nu var væk. Plovens landside, der jo var af træ, var forsynet med en masse borede huller, fyldt med indbankede små sten for at modvirke jordens slid. En muldfjælsplov krævede et sværere stel, og man mener, at denne havde været forsynet med hjul som en slags forgænger for hoveritidens tunge hjulplove.

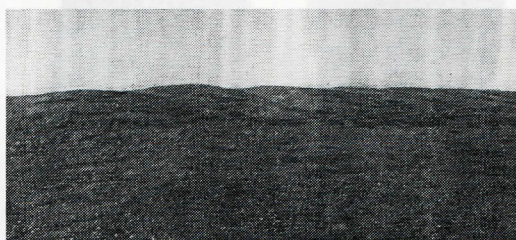
Hjulplov med muldfjæl af træ, som man mener, de har set ud, også på Tåsinge. De krævede op til 6 hestes trækraft.

Foruden at vende jorden kunne muldfjælsploven også flytte den. Ved at pløje på en bestemt måde kunne man opkaste en ellers flad ager til bølgeform. Det havde en vis dræningsmæssig effekt, og bedre afvanding betød tidligere såning og større udbytte. Denne slags sammenpløjede agre, som de kaldes, er påvist mange steder i landet, især i skove, der tidligere har været agerland.

Også på Tåsinge er der flere spor efter den-

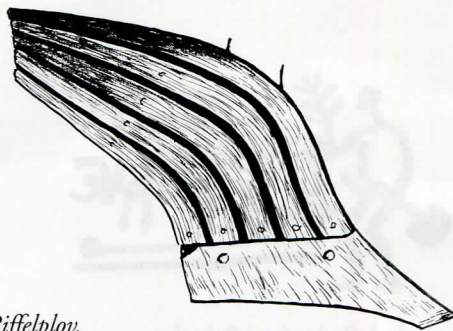
ne agerform. I den nordvestlige del af den lille Skovballe skov, der tidligere blev kaldt Skovballe have, findes et tydeligt bølgeformet stykke af gamle højryggede agre, der på et tidspunkt er opgivet og derpå atter sprunget i skov.

Muldfjælsploven kunne modsat også bruges til at udjævne agrene, og i den lange periode med fællesdrift, der her på øen sluttede med udskiftningen, var man mere interesseret i ensartede flade agre. Så kunne de lettere deles, så hver mand fik lige meget af den gode og dårlige jord, og så forsvandt de højryggede agre.

Højryggede agre i Egsmark, nord for Ebeltoft.

De første muldfjæle var, som navnet antyder, af træ, men først da man i nyere tid kunne udnytte jernets gode egenskaber, blev ploven en effektiv jordvender. I princippet ens, men til enhver tid præget af tidens tekniske formåen. Her på Tåsinge fik en mellemting, riffelploven, en vis udbredelse i forrige århundrede. Den havde den store fordel, at den kunne laves af de lokale håndværkere. Åsen eller »bømen«, som den også kaldtes, var af

Riffelplov.

træ og derfor en opgave for hjulmanden. Muldfjælen var sammensat af mange jernskinner og dermed et oplagt emne for smeden. Mellem skinnerne, der var bøjet i en snoet facon, levnedes et vist mellemrum, og på den færdige muldfjæl havde dette en »omvendende« effekt på den opløjede jord og virkede nærmest som en riffelgang i et geværløb, deraf navnet.

Strammelse-stenen.

Som man sår skal man høste

Ligesom ploven blev et symbol på agerbrugets første fase, forår og såning, så blev modsat seglen og leen symboler på årets høst. På bondeøen Tåsinge har det til alle tider været af største betydning at få en god høst. Derfor appellerede man tidligt på forskellig måde til de højere magter om frodig vækst og grøde.

I 1973 fandtes på en mark i Strammelse en sten med en helleristning, der på den ene side tydelig forestiller en vækst, der fortsætter på den anden side som et lige så tydeligt rodnet,

Den svenske helleristning i Bohuslen.

og det er nærliggende at tolke dette som en bøn til guderne om god vækst. Det samme gælder den berømte svenske helleristning fra bronzealderen, hvor plovmanden helt tydeligt frembærer et vækstsymbol.

Endvidere påstår en gammel overlevering her på øen, at et billede af Sct. Oluf, der normalt opbevarede i et kapel ved Kimergården i Lundby, i såtiden blev båret rundt på markerne. Det skulle ligeledes have haft en fremmende virkning på væksterne.

Høstens redskaber har ligesom ploven en lang og interessant udvikling bag sig. Det ældst kendte redskab, en tilhugget flintflække, der kendes fra bopladser gennem det meste af yngre stenalder, er fundet i stort tal på Tåsinge, dog mest som brudstykker. Disse redskaber, hvoraf mange har bevaret slidglansen fra flittigt brug, menes at have været brugt uden skaft, da den ene af de skarpe kanter som regel er behugget for at skåne pegefingern.

Næste trin i udviklingen er den tilhuggede halvmåneformede flintsegl, hvoraf der er fundet flere her på øen. Dog ikke skæftede, som man ellers mener, de har været. De anvendtes i sidste periode af yngre stenalder, men var i brug langt ind i bronzealderen og blev senere afløst af krumkniven, høstleen, slåmaskinen, aflæggeren, selvbinderen og mejetærskeren. Denne sidste, der forener høst og tærskning, og hvis princip næppe kan forbedres yderligere, danner afslutningen på den lange høst-historie:

Flækkesegl, det ældst kendte høstredskab.

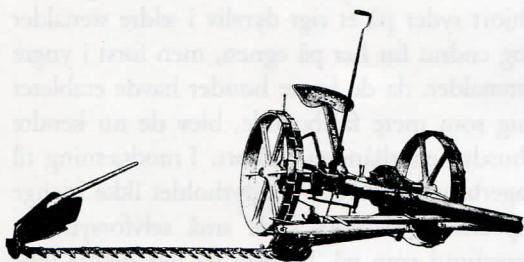
Halvmåneformet fladehugget flintsegl fra dolktid. Fundet ved Vornæs Nor.

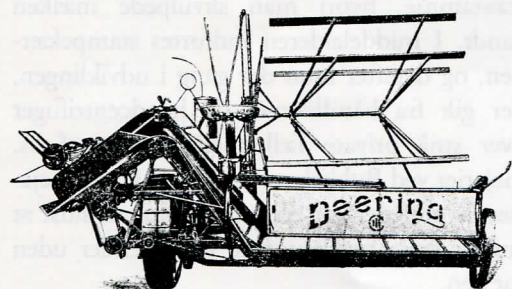
Krumkniv, de ældste af bronze, senere af jern og skæftede.

Høstleen var i flere hundrede år det bedste redskab og blev et symbol på høsten, men også på døden.

Slåmaskinen indvarslede høstens teknik i forrige århundrede. Afleggeren lagde kornet af i bunker til håndbinding.

Selvbinderen var et stort fremskridt og gjorde fyldest mellem de to verdenskrige. Derefter overtog mejetærskeren rollen som det absolutte højdepunkt på høstens mekanisering.

Samtidig afsluttede denne kombinerede maskine det lange løb, der hedder kornets af-tærskning. Den første »tærskemaskine« var nok en kæp, hvormed man slog kærnerne ud af aksene. Senere delte man kæppen i to, stokken og slaglen, der blev bundet sammen med en stærk og sej snor, hilden, og på Tåsinge brugte man i mange år åleskind til dette formål. Plejlen, som den nu kaldtes, var betydeligt mere effektiv end den simple kæp og udnyttede armkræfterne bedre. Derved blev det i mange hundrede år, og en tærskelo med lerstampet gulv blev efterhånden et nødvendigt rum, der hørte til enhver bondegård, også på Tåsinge.

Søren Skindballe i Gesinge forsøgte sig dog først i 1800-tallet med en art tærskemaskine, idet han lod en hest trække en kantet træklods rundt i kornet for at banke kærnerne af. Da det blev teknisk muligt, fik man dog rigtige maskiner både til at tærske og »kaste« kornet,

Plejlen.

*Omgangstærskværket, der cirkulerede i Nr. Vornæs og Strammelse og kaldtes »Brændevinsværket« efter den væske, man særlig ved dette værk omhyggeligt skyllede støvet af halsen med.
(Foto: Søren Lolk).*

og for at udnytte hestekræfterne blev det nu næsten obligatorisk med en hesteomgang på enhver gård, enten midt på gårdspladsen eller i et særskilt rundt hus. En hesteomgang, eller på tåsingssk blot »hestegang«, bestod i al sin enkelthed af et meget stort vandret tandhjul forsynet med en svær bom, som to eller fire heste var spændt for. Tandhjulet var i indgreb med et lille drev, hvorved omdrejningstallet mangedobledes. Kraften overførtes til tærskeloen via en overdækket aksel under gulvet.

Senere blev hestekraften afløst af petroleumsmotor og elkraft, men for de større gårdes vedkommende skulle et lille mellem spil, omgangstærskværket, først overstås. Det var en slags andelsforetagende, bestående af en stor transportabel tærskemaskine, trukket af et kulfyret lokomobil, der i høsttiden gik på omgang mellem andelshaverne. Et meget langt remtræk sikrede, at den brandfarlige dampmaskine ikke kom for nær til det tørre

korn. Af disse værker var der mindst fire på Tåsing, men i det lange løb kunne de ikke konkurrere med elkraften, så der gik kun en kort årrække, og til sidst endte udviklingen ligesom for høstens redskaber med mejetærskeren.

To sjældne mosefund af urokse og kronhjørnt tyder på et rigt dyreliv i ældre stenalder og endnu før her på egnen, men først i yngre stenalder, da de første bønder havde etableret sig som mere fastboende, blev de nu kendte husdyr efterhånden indført. I modsætning til agerbruget krævede husdyrholdet ikke mange specielle redskaber i de små selvforsynende samfund som på Tåsing og har derfor ikke efterladt sig så mange direkte spor. Først i nyere tid, da bondens produkter blev en vigtig handelsvare, kom der gang i udviklingen. Den første »maskine«, der kunne gøre mælkens fedtstof til smør, mener man var en udhulet træstamme, hvori man skulpede mælken rundt. I middelalderen indførtes stampeværken, og derefter kom der gang i udviklingen, der gik fra håndkærner og håndcentrifuger over små private fællesmejerier, som f.eks. mejeriet ved Bukkehave mølle, og andelsmejerier, hvoraf der var tre på øen, for til sidst at ende i store specialiserede foretagender uden for øen.

En lignende udvikling skete med den videre behandling af kornet til brød. De første »kværne« bestod af en langagtig sten med en fordybning, »liggeren«, hvori man skurede

Mejetærsker. (DM Industries als).

Stampekerne fra 1800-tallet.

rundt med en mindre sten, »løberen«, og derved knuste kernerne. Denne simple form for en kværn, der var i brug på enhver boplads gennem hele yngre stenalder og langt op i jernalderen, er fundet i stort antal på Tåsinge, og åbenbart kunne disse sten med de glatte fordybninger også bruges til andre formål. Foran en keramikovn fra førromersk jernalder, der blev udgravet i Ny Bjerreby i 1982, var opstillet to sådanne kværnsten, så de dannede en indfyringsrampe til selve ovnen.

Tåsinges første andelsmejeri, Stavs mejeri. I baggrunden til højre Stavs mølle. (Foto: Søren Lolk).

Skubbekværn.

Mens sten- og jernaldermanden (og måske især kvinden) energisk gnubbede på en kværnsten for at fremstille det nødvendige mel til eget forbrug, udvikledes kværnen efterhånden til en roterende maskine. Først hånd- og hestedrevet, men her på øen senere hjulpet af

Ventepose mølle.

mindst ni »vejrøller«, som det tidligere kaldtes, fordelt over øen, samt fire vandmøller, fortrinsvis i den nordlige og mest bakkede del, hvor der var tilstrækkeligt fald på vandløbene. Derefter kom eldrevne kværne, indtil også denne nødvendige aktivitet overgik til stordrift udenøs.

Da man for ca. 6.000 år siden slog sig mere varigt ned på egentlige bopladser for at leve af agerbrug og husdyravl, forudsatte det en vis social lighed og et vist sammenhold, men da mennesker af natur er forskellige, og nogle er klogere end andre, opstod efterhånden en

Bækkehave Mølle.

slags hierarki eller stormandsvælde, hvor nogle få herskede over de mange.

Tåsinges bronzealderhøje er et godt eksempel på dette. Her har nogle personer i samfundets top været begravet med pomp og pragt efter gravskikke, som den tids guds- og forestillingsverden krævede, men de mange, der som de underste i samfundet måtte lægge håndkraft til sådanne pompøse mindesmærker, er der ikke mindste spor efter. De levede og døde i al ubemærkethed som den tids tåsingeboender.

Også vikingetiden har haft sine høvdinge

Genbrug i jernalderen, keramikovnen i Ny Bjerreby.

med undersætter til det grove, men i historisk tid har det at være bonde, trods bispe- og herremandsvælde, fæstevæsen og stavnsbånd, udviklet sig til at være en livsstil, hvor man i små landsbysamfund kunne leve lykkeligt i nærmeste kontakt med naturen og stort set være selvforsynede med de fleste af livets fornødenheder.

Sådan er det ikke mere. Tåsinge er stadig en bondeø, i og med at langt den største del af dens areal er dækket af landbrug, hvis produktion aldrig har været større, men nutidens bonde er en veluddannet specialist, der på større arealer og med anvendelse af den nyeste teknik fremstiller råvarer til levnedsmiddelindustrien.

Hvorom alting er, og trods den formidable udvikling gennem mange tusind år, som her er vist et glimt af, er bonden stadig kun forvalter. Alt spirer og gror, fødes og dør helt på naturens uforanderlige præmisser, også på Tåsinge.

Valdemar Jensen, smedemester, f. 1907 i Vornæs, Landet Sogn. Hobby: Tåsinges arkæologi og lokalhistorie. Forfatter til flere bøger fra Museumslaugets forlag, samt artikler i tidligere udgaver af Tåsinge Årbog.